

Tódor Csaba

KÜVÉ

Még kesernyés volt a szája íze így reggeliben Pityukának a konyhaablaknál állva. Korán volt, alig múlt fél hat. Kint még csak pirkadt. Az ablakot megpattintotta s rágyújtott. A tegnap esti bor íze még nyomokban ott hevert a nyelve tövéénél. Rágyújtott Pityuka a fehér majójában, ahogy ott állt a megpattintott konyhaablak előtt. Az olcsóbb ukrán kontrabandás bájrúdból sejtelmesen szállt fel s osont ki a megpattintott konyhaablakon a füst egy része. A másik része a szájában kavardott össze a tegnap este üres emlékével. És Pityukának egyszerre csak eszébe jutott, hogy felnőtt férfi. Már nem érzi az anyatej ízét a szájában. Mély levegőt is vett a felismeréstől. A konyhában a tegnap déli hagymás pityóka szaga megtelepedett a konyhatörlőn az aragáz lerjének ajtaján, a sótartón s az asztalon a Vlahița feliratú hamuzón, amely az esti elmaradt itthoni vacsorázás miatt üresen kuporgott az összegyűrt terítőn. A terítőbe egy galambot varrt bele valaki, s ez őrizte a szülőfalu emlékét, Kisperjést. Nem is őrizte, hanem fogva tartotta ezt az emléket, hogy Pityuka szülei '68-ban jöttek el otthonról. Apja a cipőgyárban kapott munkát, anyja a lengyárban. Itt ismerkedtek meg a városban, s úgy kapták a blokkot. Azóta itt él a család. Immár városiak lettek, s Pityuka már itt született. Ahogy a galambra nézett, nyújtózkodásában meg is meredt egy pillanatra, mint az emlék, amely utolérte s megkérdezte, hogy aludtál?

A tegnap este elevenen élt Pityukában. Borkóstolón volt, későn jött haza. Erősen jó menet volt. Megivott egy csomó édes bort. A borász, akit Magyarból hoztak ide, egy adott pillanatban még meg is kérdezte, hogy *mondd már meg nekem, hogy ti mivel isszátok ezt a sok édes bort?*

Pityuka leengedte az ásításból a kezét, ahogy az már véget is ért, hiszen látta, hogy a füst kimegy az ablakon, s immár a februári tavasz langyos lege átjárja a száját, a nyelvét, az ínyét, amitől Pityuka meg is remegett, mint kisgyermekkorában, amikor a búcsún először nyilallt belé, hogy neki erősen kell pisiljen, de annyi ember volt ott, hogy nem mondhatta meg nannynak, mert akkor kiállnak a sorból, s az is lehet, hogy akkor a similaptának anyyi.

De akkor mit is mondtam én az este annak a táposnak? Vonaglott még egy kicsit Pityukában az ásítás, az első tele száj füst, az esti bor s a tegnapi hagymás pityóka szájnásza után a fehér majó és a férfias mellebőre érintésénél keletkezett jóleső, csendes hajnali remegés. Tudta azt, hogy ez egy szakmai kérdés volt, bár ő a mustot már rég odabéről veszi, Kosztitól, de hát azért ez a vidék mégiscsak borvidék, még ha annak a borvidéknek a legészakibb csücske is. Azért itt még vannak jó homoki borok. Mindenkinek a sajátja a legjobb, s lehet akármilyen jó is a díjazott bor, de azért az, ami odalent van a pincében, ott az más. Az az enyém. Nem emlékezett a válaszra, mert nem is volt fontos. A kérdés már magában elég volt, hogy egy ilyen neves borász egyáltalán ekkora szakmai kérdést tett föl neki ott, az este, az asztalnál.

Közben megnézte az órát. Készülődni kell munkába. Amúgy szinte egybefolyt a hétköznap a vasárnap, olyan munkahelye volt. Kapus volt, teremőr, udvarseprő, kazánfűtő, amolyan mindenes egy kicsi cégnél. Nem is igazán tudta, hogy a patron mivel foglalkozik, de ő volt a mindenes. Ő volt Pityuka. Nem is volt a munkaideje annyira kötött, de azért nála nélkül megállt volna ott az élet. Most is tudja, ahogy itt áll a fehér majóban, hogy nélküle még a cég kapuját sem nyitják ki, mert nála van a kulcs. Ő a legelső, aki bemegy. Hajnalban is ő volt a legutolsó, aki elhagyta a csatateret. Benézett a mosdóba, lehúzta a vécéket, megnézte a csapokat, hogy el vannak-e zárva, leoltotta a villanyokat, s végül ő zárta be a kaput. És nemsokára kezdődik minden előlről.

Meg is érkezett a kapuhoz. Zárva volt. Kinyitotta ugyanazzal a mozdulattal, mint az este, csak fordított irányba forgatta el a kulcsot. A kilincset is már régi ismerősként fogta a kezével, és nyomta le. Csak úgy kezét rázott, és nyílt is a kapu. Ebben semmi nincs, mert ha elromlik is, ő javítja. Aztán elvégezte a reggeli ellenőrzést. Körbejárta az udvart, az épületeket, felvette a két papírdarabot az udvar közepéről, megigazította a talicskát, s intett a lecsúszott kupás cserépnek is, hogy látlak, ne félj. S ha az idő ereszkedik egy kicsit, akkor felmászok, és megigazítlak. Bent az épületben hasonló illat fogadta, mint amit otthon a konyhában hagyott. Csak ennek a céges hagymás pityókának áthatóbb volt a szaga. Hivatalosabb. Megnézte a vécéket, hogy az éjszaka nem indult-e el a víz, vagy ki tudja, hogy mi. Történhetett bármi. Az ember soha sem lehet annyira magabiztos. Este mindent

rendben hagy, de reggelre nem biztos, hogy úgy kapja. Ahogy megfogta a meleg vizes csapot a női fürdőben, belepillantott a tükörbe is. Hát bizony megborotválkozhatott volna, de az anyja még aludt, s nem volt, aki utána nézzen, amikor jött ki az ajtón. De se baj! Ma úgylis arról fog szólni a nap, hogy a tegnap esti romokat el kell takarítani. Minden úgy maradt, ahogy az este hagyták.

A nagyteremben először a széket igazította meg, amelyről a főborász beesett az asztal alá. Valamit akart mondani, ejszen, egy pohárköszöntőt, de megtántorodott és lefordult a székről. Megbajosodott a végére, s olyan hangosan énekelt, hogy szinte örvendtek neki, hogy ennyire otthon érzi magát a trianoni és a december 5-i traumák sokszori átélése és felelőletése után. Mégis. Csakazértis. Fölszedett még két hirtelen mozdulattal három-négy perecdarabot, egy zöld rahátot, amit a mákos kalácsból rázott ki Bandi, miközben a *Piros rózsák beszélgettek*, s még kézbe vett egy szalvétát és beugrott az asztal alá, hogy majd a morzsát azzal összesepri. Hirtelen végigfuttatta szemét az asztalon. Gyűrött lett egy kicsit az abrosz is, imitt-amott még egy-egy folt is éktelenkedett rajta. Lehet, jobb lett volna a papírabrosz, ahogy valaki javasolta, hogy ne tegyék fel ezt a fehér damasztot, mert ennek a sok férfinak jó a papír is, amit olcsón meg lehet venni a piac felett, az ajándékboltban, tekercsben, felcsavarva. Azt csak leszeded másnap az asztal tetejéről, a rajszzegeket kihúzgárod, ahol beszakadt, s nincs több baj vele. De azért a damaszt mégiscsak más.

Olyan most reggel, mint amikor az asszony húsz év házasság után nagytakarításkor egyik dobozban megkapja az összegyűrt menyasszonyi ruhát. Képek elevenednek meg, arcok, a tánc, a zene, s még egy kis izgalom is végigfut az arcán, ahogy magához szorítja, ahogy megérinti a bőrét. Az első veszekedések, a megcsalások és a nehéz bánatok emléke, mind-mind végignyilall csendes sírással, amit a ki nem kapcsolt porszívó hangja akadályoz csak, hogy hangosan feltörjön.

Pityukának a saját katonabúcsúztatója jutott az eszébe. Nem tudja, hogyan, de otthon rendezték meg, Kisperjésen, az ösben. Odahívta a haverokat a városból, mert még papóék éltek, s az öregeknél jobban meg lehetett tartani, mint a blokkban. Reggel akkor is kesernyés volt a szája íze, s ahogy az édesanyját megölelte, azt érezte, hogy ő a legfontosabb ember a világon, mert messze megy. Katonának. Igazi kaland lesz, mert románul sem tud, Galacra sem járt még soha, de ez

egy életre szóló reggel. S akit ölel, az a legfontosabb ember a világon. Az édesanyja. A szoba közepén álltak, körbevették az előző este nyomai. A félig megtelt poharak, a gyűrött damasztabrosz akkor is, s egy barna kabátgomb a szőnyegen. Ez botlott a szemébe, ahogy az édesanyját ölelte akkor...

Na, de a másik szobában ült este a zsúri. Itt volt a fő szentély, itt kóstoltak. Ide nem is szabadott tegnap bejönni senkinek, csak a fő-fő zsúri, a borász, és még négy helyi borbarát jöhetett be. Ide hozták be Lajók a huszonkilenc átlátszó hétdecis üveget, az öt zöld literest, s a két flakont, amelyeken számok voltak. Ezek voltak a minták. Ott voltak ekkor is mind az asztalokon, meg szanaszét a szobában. Papírdarabokon nevek voltak táblázatokba szedve, s a nevek után keresztek sorakoztak. Azért nagy a haladás, állapította meg Pityuka. Ahhoz képest, hogy ez volt a harmadik ilyen verseny, már egyre többen hozták a bort fehér üvegben. Az első alkalommal mindenki, vagy majdnem mindenki pillepalackban. Volt olyan is, hogy nem lehetett jól kóstolni, mivel a flakon nem volt kimosva, s a bor nem tudta visszaadni az ízét. Valami idegen elemek vegyültek a szájakban. A nyelvek tövére valami furcsa íz rakódott, s a zsúri zavarba jött. Akkor a táblázatokba inkább kérdőjelek kerültek, s most ne mennyi a plusz! Ez már egyértelmű fejlődés.

Egy kicsit főnökként lépett be ide is Pityuka, mert az ő bora nem volt itt. Tegnap este már csak olyanok vehettek részt, akik igazi szőlősgazdák. Nem ilyen körpácsok, vagyis nem olyanok, mint ő. Régi, hagyományos módon viszonyulnak, vagyis a szőlőt megmetszik, megkapálják, permetezik, szüretelik, s ők kezelik, figyelik a pincében, ahogy tisztul a must, lehúztatják a bort aztán, kénezik a korsókat, mossák a hordókat, szellőztetik a nedűt időnként. S ezért este még Jani is új posztólájbít vett székelő ingjére, s nem a turkálós műanyag kosztüm-kabátjában jött, mint tavaly, és ünnepélyesen töltögette a mintákat a zsűrinek. Most más volt, most színvonalasabb volt az idej borkóstoló.

Pityuka tehát itt is végighordozta a tekintetét. Az asztalon a műhelymunka egyértelmű nyomai látszottak. A földön az egyik szék alatt egy zöld műanyag köpötányért vett észre. Olyanforma volt, mint amilyenben az édesanyja a tojást fölveri szombat reggelenként, amikor a család együtt van, és kaszástokányt reggeliznek. Még ami benne volt, annak is olyan sárgás-barna színe volt, mint a lidőlös tojásnak.

Megpeccenti Pityuka a zöld tányért, s hát mozdul benne a lé. Híg volt, s biztos, hogy nem tojás. Megszagolja, s a felismerés boldog szikrája nyillalt belé, s újra szemérmesen megremegett, mint annak idején karácsony estéjén abban a leheletnyi idejű csendben, mielőtt hozzáfogott volna, hogy *Pásztorok, pásztorok...*

Örvendett annak is, hogy ezen a magas szintre került versenyszintélyben nem tévedt el, hanem mindent ért. Most már egyből érti, hogyan is ment a zsűrizés. Jani a külső teremből megfogott egy üveget, a fehér hétdecisekkel kezdte, s a végére hagyta a borvizes flakonokat. A tavalyhoz képest ez is előrelépést jelentett. Az új posztóláji is közelebb vitte 19. századi borász elődeihez, akiknek fényképét a múzeum alagsorában a falra akasztott korabeli fotókon lehet látni. Ezek a fekete-fehér képeken a valamikori elődöknek magas szintű, kifinomult borkultúrája örökött meg, amikor a borvidék északi peremének itteni szőlőseiben még nemes bort termeltek. Szinte művészet volt. Fekete-fehér művészet, ahol nem a fény és az árnyék játéka ejt csak csodálatba, hanem egy valamikor létező világ letűnt alkonyvarázsának vissza nem térő volta, a hiány savanyodik olykor a nyelvünk töve alatt...

Amikor Jani becsukta maga mögött az ajtót, akkor biztos, hogy egy szertartásos mozdulattal a hüvelykujját bedugta a hétdecis üveg alján levő mélyedésbe, a bal lábát, amelyen feszes fekete farmernadrág volt és fényesre vikszolt fekete félcipő, kicsit előbbre nyújtotta, hogy kiegyensúlyozza magát, ahogy karcsú meghajlással tölt a bírálóknak. Úgy húzta ki magát, mint egy már-már hozzáértő pohárnok, amint múlt és jelen között állva, elegáns mozdulatát szertartásosan kiegészítve, a bor szakavatott csorgatása közben mondta, hogy: *a 19-es minta...*

- Köpet - ejtette ki a szót Pityuka, s mélyet nézett az öblös tányérba. S ahogy a tekintetét széjjelhordozta, még kétszer vagy háromszor kimondta a varázsszót, mint a mesebeli királyfi: köpet. - Megvagy, beazonosítottalak, már nem hatalmaskodhatsz fölöttem, te ősi titok. Ugyanis az asztalok és a székek alatt, ahol a nagytiszteletű borbírák ültek, ott heverték a zöld műanyag köpőtányérok. Igazi műhely. Mert ahol aranyat csinálnak, aranydíjas varázsnedűket válogatnak, ott természetes, hogy megmarad a salak másnapra. - Az aranyak salakja, a rózsának tövise, és minden háznak a maga füstje - rímelő gondolat villant Pityuka fejében... Jani kecses, egész testű mozdulata után

következett a bírák szintén nonverbális diszkrét nyelvjátéka. Csak a szájüregben, merev szemmozdulatok kíséretében, miközben az ízlelőbimbók kinyíltak, s a borvidék északi peremének mélysége, ásványa, rejtett járatainak földstét, zuzmós, fekete szurkos csillogása, dohos varázsa, bizsergő nyugtalansága megnyitotta a korty titkot, amely összekapcsolta nyomban a generációkat, az elődöket, s az utódokat is egyben. Pityuka lenyügözve állt. Igaz, hogy nem olvasta *A bor filozófiáját*, nem tudott túl sokat Wittgenstein *nyelvjátékáról* sem, de egyben sorsközösséget érzett maga körül, ahogy ott állnak titkos ősök felnyitott szelencékkel a kezükben, és feléje közelednek, s mindenkinél ősi, sárgásbarnásan ragyogó, titokféle gyémántszilánk van, amit neki át akarnak adni.

Köpet, mondogatta magában, és aranylóan fényes kupákat látott, és megértette, hogy este miért váltott ki akkora izgalmas tapskitörést, amikor végre a harmadik és második díjazott után kimondták az elsőt is: az öreg Szócs megint megnyerte a borversenyt, és aranydíjas borából azonnal hozatott tíz litert, amit meg is ittak. De a bor, az valami kifogyhatatlan. Mert bár megitták, utána ki is énekelték. Lenyelték, de a reggel a szájában érezte az átalakult, megváltozott és rejtőzködő valóságú élettitkot, ami a nyelve tövén koszorút font, mint az édes hús vagdalásába a penész a hújba a múlt héten, amit jó hogy az édesanyja észrevett, s ilyen enyhe téli időben leszedte a hútból, s elsütötte, s zsírral felöntötte. A borból ének lett, mámor és szerelem, csalódások és csókok keltek föl, elfelejtett, eltakart, befalazott falakból előléptek s rúáltak az ajkakra, mint huncut tündérek, és nem tettek mást, csak varázspeccentéssel hangolták a hangszálakat, s folyt a mámor, rengett a világ, mint kövér asszonyok rokolyái, akik most úgy állnak a régi képeken, mintha meglepődtek volna, hogy milyen gyorsan telik az idő. Mámor és undor, téboly és lakoma, és ebben feloldódott az emberi vegyszeres, kapás, gyomirtós kegyetlenség az isteni bogyótermő kegyelem opál csillogású fürtjeiben, ami ezüst mámoroként úgy átfolyik az évezredekben, mint szilveszter éjszakáján egyik esztendőből a másikban a harangszó.

Pityuka leült az egyik székre, és arra gondolt, hogy ma szemetes nap. Vagyis, hogy ma elviszik a szemetet. Ezt a sok romot ő most összeszedi és kirakja a cég kapuja elé, hogy lássák, hogy itt élet van. Mennyi zsák lesz, mennyi műanyag pohár, flakon és ételmaradék.

Mindent szorgalmasan összegyűjt, és kirakja, hogy elvigyék. Igaz, hogy egy kicsit mindig gond van, hogy túl sok a szemét. Személyre szóló mennyiség van kiszámítva, köbméterre, havonta, hogy ennyi a szemétdíj. Pityukát ott érdeklí a dolog, hogy neki mondja meg mindig a főnök, hogy vigyázni kell, hogy mennyi szemetet rak ki a kapu elé, mert sok a díj. Valahogy meg kell oldani. De ez a valahogy szó a legfontosabb. Nem akárhogy. Valahogy.

És itt most ismét bevillant Pityunak a zöld göböstányér és a mögötte álló mélység, örvény, amely szédületesen kavarodik, örvénylik, mint egy nagy és láthatatlan háló. Ízig-vérig ösztön ez, orális primitívség, ösztönszerű bölcsesség. Valami olyasmi, mint a barátság, csak ezt most még ki kell találni. Először a vázlatát, majd arra ráépítkezni, hogy egy működő, hasznos barátság legyen. Olyan kultúrateremtés-féle. Posztnacionalista globálautonóm vidékiesség. S ezt ahogy kigondolta, úgy nem tudta elmondani Pityuka, csak azt maradt meg benne, ahogy ott ült a romok között, hogy valami, a szeméttel kapcsolatos igen nagyot gondolt. Szemérmesen beleremegett, mintha élmelyegne. – A főnöknek ejsze el sem kell mondani. Ő úgymint bejön nemsokára, s azzal kezdi, hogy Pityukám, a romokat el kell takarítani. Rögtön. Nincs türelme arra, hogy egy ilyen kiadós bevetés után is, mint az esti borkóstoló, egész munkaidőt arra pazaroljon, hogy a romokat tüntessék el. Azt hamar kell. Ripsz-ropsz, s kész. Össze kell szedni a szemetet, a zsákok ott vannak a lépcsők alatt, abba bele kell rakni mindent. A köpetet flakonokba kell tölteni, s belé a vécébe. Aztán az abroszokat leszedni, a poharakat elmosni, a földet felseperni, az asztalokat másképpen rakni, mert holnap már egy teljesen új társaság jön a terembe, s legyen minden rendben.

De hát itt egyébről van szó! Itt vannak ezekben a zöld göböstányérokban a díjnyertes borok is, ember, azt hogy lehet csak úgy kiönteni! Benne van a gazdák munkája, veritéke. A sok permetezés, a gondozás. A művészet. S amúgy is sokkal színvonalasabb lett a rendezvény, mint az eddigiek. S akkor csak úgy most kiönteni a köpetet, mert úgy szokták? Nem. Esetleg meg lehet szűrni valamin, s bele is lehet tölteni a flakonokba, de elönteni azt nem. Ez nem is köpet egészen. Hát hogy lehet köpet, ami aranydíjas bor? Hogy lehet csak úgy elönteni? És hogy lehet kiszűrni, ami nem díjnyertes bor? De hát egyik sem *vöttes* matéria, ember, hanem mindegyikben benne van a

gazdája élete, tudása, szép fehér titka! Ezt kiönteni nem szabad. Pityuka eldöntötte, hogy amíg bejönnek a többiek, addig ő megtölti a flakonokat, s félrerakja valahová. Neki úgyis van egy szekrénye lent a pincében, ahol a gumicsizmája s az esőkabátja van, s oda beteszi. Lett négy flakonnal.

A szemetesautó minden kedden jár. Az utcában hosszan ki vannak rakva a kukák. A Pityuék kapuja előtt ott egy szemetes, a normál, a zöld, ami mindenkinek van, s van egy csomó zsák. Ezt egyszerre nem fogják elvinni, Pityuka, nem kellett volna mind kitenni, mert úgysem viszik el. Nem érdemes vitatkozni, mert ez is már csak üzlet lett. Meggazdagodtak belőle egyesek. Megvan a köbméter, és úgysem visznek el többet. Ha el is viszik, egy csomót kell fizetni. Így szólt oda a főnök, amikor az autójával megérkezett és nem tudott a kapun bemenni. Majd elintézem valahogy, mondta Pityuka. Bízta csak rám, én megoldom. Hát azt te nem tudod megoldani, mert csak én kell kifizessem, s hát így, s hát úgy... Szóval ez volt a lényege a beszélgetésnek. S különben mi a franc van annyi minden ebben a szemetesben, kérdezte a főnök Pityukától, ahogy felnyitotta annak tetejét. – Egy flakon barnás lével le van nyomtatva az egész. Jól becsavartad a tetejét, Pityuka? – Igen, becsavartam. Aztán Pityuka várt a kapuzábé mögé húzódva. Várt, és sok időre jött a kukásautó. Minden kapunál megállt, és leszökdöstek hátulról a kisegítők, akik ürítették a szemeteseket az autóra emelve. – Aztán vigyázzatok, mert a tetejin ott van a nektek való, csak ügyeljete, hogy a sofőr ne lássa meg! Én nem akarok bajt nektek. – Jó, jó, Pityuka, ahogy megbeszéltük. Mint a múltkor. Bármikor, amikor még lesz szemét. Hogy a sofőr ne lássa. Megoldjuk. Valahogy. Bárhogy.